

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Haridus- ja Teadusministeerium
hm@hm.ee
Munga 18
50088, Tartu

Meie 25.08.2025

nr 7-1/7033

**Euroopa Liidu Nõukogu ettepanek, millega
muudetakse nõukogu 13. juuli 2021. aasta
määrust (EL) 2021/1173 Euroopa kõrgjõudlusega
andmetöötluse ühisettevõtte loomise ja määruse
(EL) 2018/1488 kehtetuks tunnistamise kohta,
COM(2025) 414**

Tulenevalt Riigikantselei 30.07.2025 resolutsioonist nr 2-5/25-01441 esitame Haridus- ja Teadusministeeriumile sisendi Eesti seisukohtade kujundamiseks EL nõukogu määruse muutmise ettepanekule, millega muudetakse nõukogu 13. juuli 2021. aasta määrust (EL) 2021/1173 Euroopa kõrgjõudlusega andmetöötluse ühisettevõtte loomise ja määruse (EL) 2018/1488 kehtetuks tunnistamise kohta.

Justiits- ja Digiministeeriumi seisukohad EuroHPC ühisettevõtte määruse laiendamise kohta tehisaru gigatehastele ja kvanttehnoloogiatele on järgnevad:

1. Eesti toetab määruse muutmist, et võimaldada tehisaru gigatehaste rajamist ja nende õigusliku, rahalise ning haldusliku raamistiku loomist. Peame oluliseks siduda AI gigatehased EuroHPC ja teiste EL taristuprojektidega (sh kvantarvutus ja andmesidevõrgud), et integreerida algatus laiemasse ökosüsteemi.
2. Eesti toetab EuroHPC ühisettevõtte mandaadi tugevdamist kvanttehnoloogiate vallas, et arendada välja terviklik Euroopa kvantökosüsteem, hõlmates teadust, tööstust, taristu rajamist ja oskuste arendamist, tuginedes EL kvanttehnoloogia strateegiale. Peame samas vajalikuks, et kvanttehnoloogiate arendamisel kasutatakse ära ning laiendatakse olemasolevaid juhtimis- ja koostööstrukture enne uute formaatide loomist.
3. Peame oluliseks AI gigatehaste loomist läbipaistva ja sõltumatu hindamis- ja valikuprotsessi teel. Määruses sätestatud valikukriteeriume tuleb täiendada, et need arvestaksid geograafilise tasakaalu ja väikeriikide huvidega ning toetaksid digisuveräänsust ja kultuurilist mitmekesisust. Valikukriteeriume tuleks täiendada nii, et need hõlmaksid regionaalset kaasatust, panust liikmesriikide digisuveräänsusesse ja julgeolekusse, keeletehnoloogilist ja kultuurilist mitmekesisust, tegevuskulude pikaajalist jätkusuutlikkust ning kohaliku majanduse ja teaduse kaasamist.
4. Eesti peab oluliseks, et määrus toetaks gigatehaste loomisel hajusat arhitektuuri, kus gigatehase keskse infrastruktuuri kõrval oleks võimalik rajada ka riiklikke harusid (*nodes*), mis võimaldavad liikmesriikidele lokaalse arvutusvõimekuse ja strateegilise kontrolli.
5. Peame vajalikuks, et määruses sätestataks selged kriteeriumid gigatehase harude loomiseks, sealhulgas turvalisuse, geograafilise tasakaalu, kohalike keeleressursside arendamise, energiatõhususe ning kohaliku kompetentsi arendamise nõuded.

6. Eesti toetab fookust rohelise ja energiatõhusa gigatehaste taristu arendamisele. Oluline on lisaks taastuvenergia kasutamisele keskenduda enam ka uute tehnoloogiate kasutuselevõtule, näiteks nutikatele energiasalvestuse ja koormuse juhtimise lahendustele, toetades seeläbi EL kliimaeesmärkide saavutamist.

7. Peame oluliseks, et liikmesriikidel oleks võimalus panustada ka gigatehase tegevuskulude (OPEX) katmisse, mis aitaks vähendada erasektori investeerimisriske ning tagada gigatehase algatuse pikaajaline jätkusuutlikkus.

8. Eesti peab vajalikuks säilitada määruses eelarve sihtotstarbelisus, et tagada Euroopa Horisondi programmist eraldatud vahendite kasutamine teadus- ja arendustegevuse (TAI) eesmärkidel. Sihtotstarbe eemaldamine tekitab riski, et vahendeid suunatakse muudeks tegevusteks, mis ei ole kooskõlas määruse algsete eesmärkidega.

9. Eesti ei toeta määruse § 7 ja § 8 viidete kustutamist digitaalse Euroopa programmi (DEP) vahendite kasutamisele andmete, taristu ja oskuste arendamiseks ega Euroopa ühendamise rahastu (CEF) vahendite kasutamisele andmetaristu ühendamiseks. Mõlemad sätted on olulised, et säilitada selge rahastusraamistik ja vältida strateegiliste eesmärkide killustumist. Eesti ettepanek on jätta need sätted alles ning täiendada neid viitega tehisaru gigatehaste arendamisele ja nende taristu ühendamisele üle Euroopa.

10. Eesti peab oluliseks, et AI gigatehaste taristu kasutamise ja omandiõiguse kõrval oleks määruses ning AI gigatehase majutamise lepingus selgesõnaliselt reguleeritud ka tarkvara ning loodud tehisaru mudelite omandi- ja litsentsiküsimused.

11. EL-i ja liikmesriikide rahalisest panusest tulenev juurdepääsuõigus gigatehastele peab hõlmama kogu taristu käitamiseks ja kasutamiseks vajalikku tarkvara. Lisaks tuleb tagada, et taristuga seotud tarkvara ja loodud mudelid oleksid kasutatavad ka pärast omandi või kasutusõiguse lõppemist. Eelistada tuleb avatud lähtekoodiga või pikaajaliselt litsentseeritud lahendusi, et vältida sõltuvust üksikute tarnijatest ning tagada taristu ja arenduste pikaajaline jätkusuutlikkus.

12. Eesti toetab põhimõtet, et liikmesriigi või EL-i finantspanus AI gigatehase kapitali- või tegevuskuludesse peab olema otseses proportsioonis juurdepääsuga arvutusressursile. Selline *quid pro quo* mehhanism loob selge lepingulise aluse, tagab investeeringute etteaimatava tasuvuse ja motiveerib liikmesriike panustama.

13. Eesti ei toeta põhimõtet, et hääleõigus AI gigatehasega seotud strateegilistes otsustes peaks olema rangelt seotud finantsilise panuse mahuga. Strateegilised otsused mõjutavad kogu EL-i teadus- ja innovatsioonimaastikku, sealhulgas väikeriikide ja kitsaste valdkondade arengut, millel võib olla Euroopa jaoks strateegiline tähtsus, kuid mis ei ole otseselt seotud suurte rahaliste panustega. Oluline on tagada solidaarsuspõhimõte, et ka väikeriikidel ja teadusmahukatel, kuid piiratud finantsvõimekusega riikidel oleks sisuline võimalus mõjutada strateegilisi prioriteete.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Kristiina Krause 51933390
kristiina.krause@justdigi.ee